

sírt kevésbé bolygatták meg, a koponya mellett még a bronzfibulát is benne hagyták.

A település DK-i részén az egyik hosszú lefutású, széles, mély árokból égett folt mellett, állatcsontok közül került elő egy háton fekvő, nyújtott testhelyzetű emberi csontváz. A helyzete temetkezésre utal, az elhelyezés azonban nem. Mellékletet nem találtunk.

A leletanyag

A településről előkerült leletek között figyelemre méltó mennyiségben találhatóak kis bronzok. A feltárás területéről és környékéről több mint 50 db érme került elő. További fémtárgyak közül említésre méltó egy dárda, vagy gerely kisméretű nyéltüskés vashegye.

A kerámiaanyag eloszlása alapján a település legintenzívebb része az egykori patak két oldalának közelében található. A temető közvetlen környezetében feltárt árokrendszerek és kemencék csaknem teljesen üresek voltak, hasonlóan a település DK-i részén feltárt árokhoz.

A kerámiaanyag nagy része durva háztartási edények töredékei, sok köztük a kézzel formált főzőedény, de szép számmal akadnak kézi korongon készült tálak, poharak, egyfülű korsók is. Kiemelkedő leletként említhető két szürke, szemcsés felületű, vékony falú, horpasztott csésze, sárgászöld mázas, szintén szemcsés, dörzstál töredékei, és nagyon csekély számú terra sigillata.

Az állatcsontok nagy része a telep É-i részének árkaiból és gödrökből került elő. A településen használtként disznót, szarvasmarhát, juhot, szárnyasokat, háziállatként kutyát tartottak.

A temető 40 temetkezéséből 37-ben volt melléklet, mind a 37 sírban volt különböző méretű vascsat, ill. annak töredékei, egy sírban pedig bronzból készült nyitott kör alakú csat. Majd' mindegyik váz mellett találtunk vaskést, egyik közülük érdekes bronz markolatgyűrűvel volt ellátva. Kevés kivétellel a sírokba pénzdarabokat is tettek mellékletként, gyakran a halott kezében, vagy a dereka körül kerül elő, talán valamiféle erszényben elhelyezve. Az egyik sír földjében elszórva is találtunk érméket. A sírokban jellegzetes viseleti darabokat is feltártunk. Négy sírban volt a római viseletre jellemző hagymafejes fibula, ez a típus a medence környékén, vagy a lengőbordák mellett helyezkedett el, vagyis a ruhát deréktájon, oldalt fogta össze. A másik típus a kelta viseletre jellemző számszerű alakú fibula volt, ilyenből 3 került elő. Ez a típus inkább fiatal nők sírjára jellemző és a váll környékéről került elő, vagyis a ruhát fent a vállon fogta össze. Hasonló módon viselték a harmadik fajta fibulát, mely a három közül a legegyszerűbb típus. A fiatal nők másik jellegzetes viseleti darabja a bronzhuzalon csüngő, lunula alakú bronz-, vagy ezüst-medál. A három csecsemősír legfőbb leletei a fehér kalcidon-, bronz-, borostyán-, vagy leggyakrabban sötétkék üveggyöngyök voltak, melyek köles, borsó vagy babszem méretben kerültek elő. A legnagyobbak között találtunk szemesgyöngyöket és bronzhuzallal díszítetteket is. A csecsemősírokból csontanyag nem került elő.

A három előkerült gyűrű közül kettő pecsétgyűrű, egy vas és egy bronz ugyanazon sírból. A harmadik egy feliratos ezüst hüvelykujj gyűrű VIVA SXARDECA felirattal. Említésre méltó még, hogy az egyik sírban egy sérült lábú férfi mellett ládika zárja, lábánál pedig kutyájának teljes csontváza került elő. Egy másik különleges sírban két fiatal lány csontváza feküdt, mindkettőnél fibula, nyaklánc, ill. nyakpereg alkotta a mellékleteket. Az egyikük mellett durva kidolgozású orsógomb feküdt, míg a másik a fejét halomba rakott birka lábközépcson-tonkon nyugtatta. Edénymelléklet csak két sírből származott, ezek háztartásokban használt durva kidolgozású, kisméretű fazekak, ill. egy a kelta formavilágot idéző kétfülű edény voltak.

A leletanyag a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat budapesti regionális irodájában történő elsődleges feldolgozás után a Magyar Nemzeti Múzeumba kerül végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Petkes Zsolt régész, Bányász Diána, Kecskés Balázs, Vámos Balázs, Volentér Viktor, Grósz Edit, Falchetto Alfréd technikusok. A geodéziai felmérést a Geoservice Kft. végezte.

FÚKÖH DÁNIEL

22. Badacsonytomaj, Pap-rét (KÖH 7099)

(Veszprém megye) B, Ró, Á

A lelőhely a Badacsony D-i lábánál fekszik, a Balaton-tól É-ra. A vizsgált területeken a térszín D-re lejt, két kisebb teraszt alkotva. A terület geológiai és talajtani rétegzettségére igen változatos. Ennek magyarázata, hogy hegylábi területéről van szó, a hegyről lemosódó talaj és lejtőhordalék (kövek, aprózódott bazalt) a mélyebben fekvő területeket feltöltötte. A mélyebben fekvő területeken a Balaton vízszintjének ingadozása következtében lápos, mocsaras terület is lehetett. A terület jelenlegi formáját nagyban befolyásolta, hogy korábban itt teraszos szőlőművelés folyt, egészen az 1990-es évek végéig. A korábbi szőlőművelés nyomai mind a humuszban, mind az altalajban jól megfigyelhetők voltak.

A lelőhely 1895-ben vált ismertté, ekkor kerültek elő az első falmaradványok, árokásás közben. Erről Kuzsinszky Bálint számol be *A Balaton környékének archeológiája* című munkájában. Ezt követően 1929-ben a területéről útépitéshez hordtak földet, ekkor újabb falak kerültek elő, ill. pusztultak el. 1967-ben Kalicz Nándor és Bakay Kornél a Veszprém megyei Régészeti Topográfiahoz kapcsolódó terepbejárások során a területen áthaladó vizesárokból szintén római kori falakat figyelt meg.

Beruházáshoz kapcsolódó örökségvédelmi hatástanulmány részeként 2008-ban geofizikai kutatást végzett a KÖSZ megbízásából a Fractal Bt.; a hatástanulmányt Stibrányi Máté készítette el.

A mágneses kutatás és a hatástanulmányban leírtak alapján kb. 6 ha-os beruházási területen 5000 m² összfe-

lüllettel jelöltünk ki 10 kutatóárkot, úgy, hogy az egységesen lefedje a beépíteni kívánt területet. A feltételezett római kori villa területét is több kutatóárok érintette.

Több régészeti korszak emlékeit figyeltük meg. A terület É-i és középső részén elszórta bronzkori leletek kerültek napvilágra. Két periódust tudunk elkülöníteni: az első a középső bronzkori dunántúli mészbetétes edények kultúrája, a másik egy késő bronzkori horizont. A terület É-i részén egy Árpád-kori kemencét bontottunk ki. Ezzel egykorúak lehetnek azok az Árpád-kori épületek és gödrök, amelyeket a terület középső részén találtunk. A IX. sz. kutatóárokból két földbe mélyített épület került elő, az egyiknek jó állapotban megmaradt a bazaltkövekből épített kemencéje.

A terület D-i részén két kutatóárkokban találtunk római kori épületmaradványokat. A IX. sz. kutatóárokból egy római kori kőépület Ny-i szárnyának maradványait bontottuk ki. Az épület alapozását, és a felmenő falak indulását is jól megfigyelhettük. Az épület Ny-i helyiségének padlószintjét sikerült meghatározni. Falain kívül hat 4. századi kisbronz került elő. Az épület további részei a kutatóárkon kívül mind K-i mind É-i irányban folytatódtak. A X. sz. kutatóárok D-i részén egy másik római kori kőépület részletét tártuk fel, amely egy perisztíliumos típusú villa lehetett. Az épület D-i része zárt, valószínűleg több helyiségből áll, az É-i része egy középső részén nyitott udvar, melyet egy fal zár le. A D-i, zárt helyiségben egy bronzolvasztó kemencét találtunk, a pusztulási rétegből pedig két 4. századi bronzérme, és egy bronzphalera került elő. Az udvar területén 3 oszlop alapozását, az udvar É-i részén egy kővel kirakott falú kutat bontottunk ki. Sikerült megfigyelnünk mind az udvar, mind a D-i épülethatár római kori járószintjét, valamint az épületen kívüli járószintet is. Ez a mai talajfelszíntől kb. 70–80 cm-el mélyebben található.

Munkatársak: dr. Redő Ferenc régész, Bek Tamás, Takács Tibor, Tóth Zoltán régésztechnikusok (MNM-NÖK), valamint dr. Fülöp Endre Norbert (KÖH).

EKE ISTVÁN

23. Bag, Peres (Árokalja)-dűlő (KÖH 25748)

(Pest megye) B, LT, Sza

2010 júliusában észleltem, hogy a tervezett Ipari és Kereskedelmi Park területén földmunkák folynak. A területen található a 18. sz. óta ismert, igen nagy kiterjedésű, több korszakot magába foglaló, rendkívül intenzív lelőhely.

A jelenlegi munkálatok során a lelőhely D-i részén, a Sallai utca előtt 5–6 m széles, 2–2,5 m mélyen bevágott utat építettek, amellyel jelentősen megbolygatták a lelőhelyet. Ettől Ny-ra, a vasúti pályatest mellett, a Sallai u. 9–12. sz. telkek hátsó része előtt, kb. 12×30 m nagyságú felületen a sárga altalajig letolták a humuszt. Ezen a felületen régészeti objektumok foltjai rajzolódtak ki, a felszínen őskori (hatvani kultúra, halomsíros

kultúra, kelta) és szarmata edények töredékei, csontok hevertek. Mindezen munkákról a területileg illetékes Pest Megyei Múzeumok Igazgatóságát nem értesítették. A további pusztítás elkerülése érdekében a PMMI levélben kérte az Örökségvédelmi Hivatal és a bagyi jegyző sürgős intézkedését.

KÖVÁRI KLÁRA

24. Bag, Peres (KÖH 25748)

(Pest megye) U

Aszód város településszerkezeti tervének kötelező alátámasztó munkarészeként kulturális örökségvédelmi hatástanulmány készült. Mivel a szomszédos Bag határában nyilvántartott lelőhely részben Aszód közigazgatási területét is érinti, ezért a város régészeti értékeinek felsorolásánál ezt is számba kellett venni. A Czajlik Zoltán, majd Miklós Zsuzsa által is légi fotózott, nagy kiterjedésű régészeti lelőhely a Galga völgyének D-i oldalán emelkedő domb ártérbe benyúló lábánál, a 3. sz. műút bagyi kereszteződésének tágabb környezetében terül el. A 3. sz. út É–D, a Bag–Domony műút pedig K–Ny irányban szeli át a mezőgazdaságilag művelt lelőhely területét. A nyilvántartás adatai szerint a lelőhely nagyobb része Bag területére esik, de kisebb részt Aszód közigazgatási területére is átnyúlik. A szemle alkalmával a Domonyi út, a 3. sz. út és a Galga által bezárt háromszögben – ahol a térkép szivattyút, ill. a villanyvezeték elágazását jelzi – egy szántott parcellán embercsontokat és tenyérnyi újkőkori (lengyeli kultúra?) edénytöredékeket hozott felszínre az eke. A lelőhely többi részén a már learatott kukorica letaposott szárai akadályozták a régészeti megfigyelést.

TANKÓ KÁROLY

25. Baj határa

(Komárom–Esztergom megye) B, Rő, Á

A község területén eddig még nem volt régészeti terepbejárás, ezért célul tűztük ki a bejárható területeken elhelyezkedő lelőhelyek megismerését és beazonosítását. Mivel a község külterületének jelentős – főképp K-i – részét erdő fedi, ezért 2010. szeptemberben a községhatár Ny-i részén elhelyezkedő szántóföldeket vizsgáltuk, hagyományos terepbejárási módszerekkel. A községtől D-re két, a község és a hozzá tartozó szőlőhegy közti széles szántott területen több lelőhelyet találtunk.

Agostyáni út mente (KÖH 72331): Alacsony intenzitásban őskori oldaltöredékeket gyűjtöttünk.

Homoki-szőlő (KÖH 72329): Bolygatott bronzkori temető maradványai.

Keskeny-dűlő (KÖH 72327): Alacsony felszíni leletintenzitású római és kora Árpád-kori lelőhely.

Szőlők alja (KÖH 72335): Római és Árpád-kori töredékek által jelzett lelőhely.